

STRATEGIA LIZBOŃSKA

Czym jest Strategia Lizbońska:

Jest to 10-letni program gospodarczo-społeczny Unii Europejskiej przyjęty pierwotnie na szczycie Rady Europejskiej w Lizbonie w marcu 2000 roku. Główne postanowienia tego dokumentu dotyczyły konieczności przeprowadzenia reform gospodarczych, kwestii zatrudnienia oraz równości szans społecznych.

Cel Strategii Lizbońskiej z 2000 roku:

Początkowo głównym celem ustalonej w Portugalii strategii było uczynienie z Unii Europejskiej, do roku 2010, najbardziej dynamicznej oraz konkurencyjnej gospodarki na świecie. Gospodarka ta powinna być oparta na wiedzy, być zdolna do tworzenia nowych miejsc pracy, a ponadto powinna zapewniać spójność społeczną¹. Wszystkie przyjęte założenia miały docelowo zapewnić wzrost poziomu zatrudnienia oraz konkurencyjności Unii Europejskiej.

Osiągnięcie tych celów było szczególnie istotne dla przyszłości Unii Europejskiej, gdyż stała ona w obliczu takich wyzwań jak:

- postęp technologiczny,
- proces globalizacji,
- rosnące zagrożenie marginalizacji niektórych grup społecznych,
- problem starzenia się społeczeństwa.

Podstawa powstania Strategii Lizbońskiej:

Głównym powodem dla którego Unia Europejska zdecydowała się na przyjęcie tego programu reform była ciągle pogłębiająca się dysproporcja (luka) rozwojowa pomiędzy państwami członkowskimi UE a Stanami Zjednoczonymi. Gospodarka krajów Unii Europejskiej rozwijała się w wolniejszym tempie aniżeli gospodarka amerykańska – przeciętne tempo wzrostu Produktu Krajowego Brutto w ciągu ostatnich kilkunastu lat było 2 % wyższe niż w krajach ówczesnej *piętnastki* (piętnastu krajów UE). Unia Europejska starała się skoncentrować wszelkie wysiłki aby do 2010 roku prześcignąć poziom rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych. Kolejnym czynnikiem wpływającym na konieczność zwiększenia konkurencyjności UE jako całości był dynamiczny rozwój gospodarczy Chin oraz Indii.

¹ Spójność społeczna rozumiana jako dążenie do zapewnienia dobrobytu wszystkim członkom społeczeństwa. Minimalizowanie różnic pomiędzy członkami danego społeczeństwa.

Główne założenia Strategii Lizbońskiej:

Program społeczno-gospodarczy ustalony w 2000 roku miał być realizowany na trzech podstawowych płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i ochrony środowiska naturalnego.

1. Płaszczyzna gospodarcza

Głównym celem było zdynamizowanie gospodarki i oparcie jej na wiedzy. Planowano to osiągnąć poprzez:

- tworzenie społeczeństwa informacyjnego, a ponadto rozwój nowoczesnych technologii oraz zwiększenie wydatków na B + R (działalność rozwojowo-badawczą) do 3 % PKB do 2010 roku. Rozwój oraz upowszechnienie nowoczesnych technologii informacyjnych miało zwiększyć konkurencyjność gospodarki oraz utworzenie nowych miejsc pracy.
- tworzenie Europejskiego Obszaru Badań i Innowacji, mającego wzmocnić innowacyjność gospodarki, poprawić wydajność przekazywania środków publicznych na działalność badawczo-rozwojową oraz stworzyć innowacyjne miejsca pracy dla zdolnych.
- rozwój przedsiębiorczości poprzez zwiększenie liczby nowych przedsiębiorstw, redukcje barier administracyjnych oraz łatwiejszy dostęp do kapitału i technologii. Podkreślić należy, iż małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) stanowią jeden z podstawowych filarów gospodarczych UE.
- reformy ekonomiczne dążące do pełnego funkcjonowania rynku wewnętrznego, przede wszystkim polegające na liberalizacji rynku usług, branży telekomunikacyjnej, transportowej, energetycznej, pocztowej oraz usług finansowych.

2. Płaszczyzna społeczna.

Podstawowym dążeniem była unowocześnienie (modernizacja) europejskiego modelu społecznego. Zamierzano ten cel osiągnąć następującymi działaniami:

- podnoszenie poziomu edukacji i umiejętności, ponadto tworzenie systemu edukacji pozwalającego na znalezienie pracy dla bezrobotnych podkreślenie znaczenia edukacji jako podstawowego czynnika budowy gospodarki opartej na wiedzy. Jednym ze szczegółowych celów było m.in. zmniejszenie ilości osób kończących edukację już na poziomie szkoły średniej.
- rozwijanie polityki zatrudnienia, zmierzającej do tworzenia lepszych miejsc pracy w Europie oraz do pełnego zatrudnienia. Kluczowym celem było podniesienie stopy zatrudnienia do 70 % do 2010 roku. Poziom zatrudnienia miał wzrosnąć poprzez: podniesienie wieku emerytalnego o pięć lat, rozwiązanie problemu starzenia się społeczeństwa oraz zwiększenie ilości kobiet na rynku pracy. W celu aktywizacji zawodowej kobiet zamierzano do 2010 roku otworzyć taką liczbę przedszkoli, która przyjąłaby 90 % dzieci w wieku od trzech lat do lat szkolnych.

Ponadto na tej płaszczyźnie celem była także poprawa oraz unowocześnienie zabezpieczeń społecznych w krajach Unii Europejskiej i promowanie zaangażowania społecznego oraz walka z wykluczeniem społecznym (marginalizacją).

3. Płaszczyzna ochrony środowiska naturalnego.

Kwestie dotyczące ochrony środowiska zostały dodane do Strategii Lizbońskiej na szczycie Rady Europejskiej w Goteborgu/Szwecja w 2001 roku. Stwierdzono, iż realizowanie wyżej wymienionych celów nie może być osiągnięte kosztem zanieczyszczenia i degradacji środowiska naturalnego. Ponadto cele Strategii muszą być zgodne ze zrównoważonym rozwojem, a więc rozwój powinien zaspokajać tak potrzeby obecnych jak i przyszłych pokoleń.

W Szwecji ustalono, iż Unia Europejska w swoich działaniach powinna skupić się na:

- walce ze zmianami klimatycznymi,
- zapewnieniu rozwoju transportu, który byłby przyjazny dla środowiska,
- zwalczaniu zagrożeń dla zdrowia publicznego,
- racjonalnym wykorzystywaniu zasobów naturalnych, aby poziom życia był adekwatny do rozwoju cywilizacyjnego.

Słabe strony Strategii Lizbońskiej

Unia Europejska zamierzała do 2010 r. zrealizować niezwykle ambitne cele, jednakże założenia te zostały zweryfikowane przez rzeczywistość. Krytyka realizacji Strategii Lizbońskiej była powszechna głównie w pierwszym pięcioleciu jej funkcjonowania, ze względu na ogromne nadzieje w niej pokładane. Jednakże oczekiwania wobec zakładanych reform nie sprawdziły się, gdyż w pierwszych latach przyjęcia Strategii Unia Europejska nie tylko nie była w stanie nadrabiać zaległości do Stanów Zjednoczonych, lecz pogłębiała tę różnicę.

W celu zbadania funkcjonowania Strategii Lizbońskiej Rada Europejska zdecydowała o przeprowadzeniu okresowego przeglądu jej założeń. Według różnych ekspertów podstawowymi przyczynami odpowiedzialnymi za nieudane wprowadzanie priorytetów Strategii Lizbońskiej były:

- zbyt duża liczba priorytetów i celów – UE przyjmując Strategię Lizbońską zamiast skonkretyzować oraz ograniczyć ilość działań, każdego roku je poszerzała (jak np. w Goteborgu, Sztokholmie, Leaken, Barcelonie).
- połączenie ze sobą celów dotyczących budowy najbardziej konkurencyjnej gospodarki oraz europejskiego modelu społecznego - zasady sprawiedliwości społecznej, w połączeniu z zaawansowaną reformą gospodarczą pozostawały jedynie deklaracją.

- niewystarczający poziom realizacji sformułowanych w Strategii celów, związany z brakiem postępów we wdrożeniu jej założeń przez państwa członkowskie.
- brak sankcji za niezrealizowanie celów Strategii Lizbońskiej, co nie gwarantowało ich wypełnienia. Państwa członkowskie będąc narażone tylko i wyłącznie na krytykę innych państw, instytucji lub organizacji społecznych w chwilach kryzysowych stawiają na dobro własne a nie na wprowadzanie często kosztownych reform osiągniętych na szczeblu wspólnotowym (metoda otwartej koordynacji).

Odnowiona Strategia Lizbońska

Na szczycie w Brukseli w 2004 r. powołano Grupę Wysokiego Szczebla, obradującą pod przewodnictwem byłego premiera Holandii – Wima Koka. Głównym zadaniem tej grupy było opracowanie raportu oceniającego stan realizacji Strategii Lizbońskiej. Raport Koka został formalnie przedstawiony państwom członkowskim na szczycie Rady Europejskiej w dniach 4-5 listopada 2004 roku. Prace tej Grupy stworzyły podstawę do wprowadzenia przez Radę Europejską „**odnowionej Strategii Lizbońskiej**”, przyjętej na podstawie dokumentu Komisji Europejskiej pod tytułem „Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Nowy początek Strategii Lizbońskiej”. Dokument ten został przyjęty na szczycie Rady Europejskiej w Brukseli w 23-24 marca 2005 roku.

Podstawowy wniosek dotyczący realizacji Strategii Lizbońskiej odnosił się do braku możliwości stworzenia przez Unię Europejską najbardziej konkurencyjnej gospodarki na świecie. Wpływ na to miało wiele czynników, przede wszystkim rozszerzenie Unii o 10 państw a w dalszej perspektywie dwóch kolejnych. Państwa przyjęte do Unii Europejskiej w 2004 roku, w tym Polska, często borykały się z problemami gospodarczymi i nie przyczyniały się do stworzenia konkurencyjnej gospodarki. W Raporcie jednocześnie podkreślono dotychczasowe osiągnięcia Strategii Lizbońskiej oraz potwierdzono słuszność jej przyjęcia.

Wnioski płynące z ocen realizacji Strategii Lizbońskiej dotyczyły potrzeby zmodyfikowania oraz zmniejszenia jej priorytetów. Stwierdzono, iż należy skupić się jedynie na najważniejszych aspektach tj.:

- **podniesieniu innowacyjności oraz zwiększaniu inwestycji w wiedzę i badania** – nakłady finansowe na ten cel powinny osiągnąć planowany próg 3 % PKB państw członkowskich. Istotną kwestią w tym przypadku było zachęcenie małych i średnich przedsiębiorstw do zwiększenia nakładów na badania.
- **ukazaniu Unii Europejskiej jako bardzo atrakcyjnego miejsca do inwestowania** - cel ten wiąże się bezpośrednio z potrzebą dokończenia budowy rynku wewnętrznego, który umożliwiłby stworzenie bardziej przyjaznych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.

- **zmniejszeniu stopy bezrobocia oraz zwiększeniu zatrudnienia** – czynnik ten powinien w sposób najbardziej efektywny przyczynić się do zwiększenia wzrostu gospodarczego.

Głównym celem reorganizacji (reformy/zmiany) podstawowych priorytetów Strategii Lizbońskiej było przyspieszenie gospodarcze Unii Europejskiej. Zrezygnowanie z większości celów i zmniejszenie ich do niezbędnego minimum miało przyspieszyć wzrost gospodarczy oraz dokończyć reformy.

Wdrażanie celów Strategii Lizbońskiej na poziomie państw członkowskich

Ważną zmianą w „odnowionej Strategii Lizbońskiej” była poprawa sposobu wdrażania (wprowadzania) celów Strategii poprzez solidniejsze umocowanie jej w politykach narodowych państw członkowskich. Aby zamiar ten zrealizować kraje członkowskie zostały zobowiązane do realizowania celów Strategii Lizbońskiej na poziomie krajowym poprzez przygotowanie Krajowych Programów Reform. Podstawę dla stworzenia wymienionego programu stanowi Zintegrowany Pakiet Wytycznych na rzecz wzrostu i zatrudnienia na lata 2005-2008.

NSS/NSRO w Polsce

Narodowa Strategia Spójności (NSS) - nazwa urzędowa: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO) jest to dokument, który określa priorytety wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu na lata 2007-2013.

Celem strategicznym NSS jest *tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej, opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Strategia przyjęta w NSRO dąży do widocznego podniesienia poziomu życia mieszkańców Polski, a ponadto do osiągnięcia koherencji gospodarczej z innymi krajami członkowskimi UE.

Narodowa Strategia Spójności realizowana jest poprzez:

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – EFRR i FS
2. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka - EFRR
3. Program Operacyjny Kapitał Ludzki - EFS
4. 16 programów regionalnych - EFRR
5. Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej – EFRR

6. Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej – EFRR
7. Program Operacyjny Pomoc Techniczna - EFRR

Zgodnie z przesłaniem dokumentu ustalającego unijne priorytety polityki spójności na lata 2007-2013 interwencja realizowana za pośrednictwem NSRO będzie służyła realizacji najistotniejszych priorytetów sformułowanych w odnowionej Strategii Lizbońskiej.

Realizacja Strategii Lizbońskiej w ramach NSRO:

- w ramach Celu 1 NSRO – *poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.*
- w ramach Celu 2 NSRO – *poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.*
- w ramach Celu 3 NSRO – *budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mające podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.*
- w ramach Celu 4 NSRO – *podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym w szczególności sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.*
- w ramach Celu 5 NSRO – *wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*
- w ramach Celu 6 NSRO – *wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.*

ŹRÓDŁA:

- Grabowski T., *Unia Europejska – mechanizmy integracji gospodarczej*, Toruń 2008.
- Kłosiński K., *Unia Europejska, integracja, konkurencyjność, rozwój*, Lublin 2007.
- Strategia Lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy*, UKIE 2002.
- Strategia Lizbońska na półmetku – oczekiwania i rzeczywistość*, Raporty CASE 2005.
- Komunikat na wiosenny szczyt Rady Europejskiej. Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Nowy początek strategii Lizbońskiej*, Bruksela 2.2.2005 r. Komisja Wspólnot Europejskich.
- Zarzewny J., *Model społeczny zintegrowanej Europy. Nowe wyzwania i perspektywy*, Wrocław 2007.
- www.funduszeuropejskie.gov.pl

Przygotowała: Natalia Krzyżan Europe Direct – Poznań

Projekt finansowany ze środków Komisji Europejskiej

